

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ **ERSA**

ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ (RSAI, ERSA)

“Οικονομική Κρίση και Πολιτικές Ανάπτυξης και Συνοχής”

10ο Τακτικό Επιστημονικό Συνέδριο ,
Θεσσαλονίκη, 1 – 2 Ιουνίου 2012

Συνδιοργάνωση

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης:

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Ο ΧΩΡΙΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΑΘΗΝΑ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ

Πασχάλης Αρβανιτίδης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, Email: parvanit@uth.gr

Χρυσούλα Λιοκάτη, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, Email: hrliokati@gmail.com

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα έχει γίνει προορισμός μεγάλου αριθμού μεταναστών. Αν και το ζήτημα της χωροθέτησής τους μέσα στις πόλεις, με την πιθανή δημιουργία εθνοτικών θυλάκων, έχει απασχολήσει την κοινωνία σε μεγάλο βαθμό, ελάχιστες μελέτες έχουν ασχοληθεί συστηματικά με το αντικείμενο. Η παρούσα εργασία έρχεται να συνεισφέρει στο θέμα αυτό διερευνώντας το χωρικό διαχωρισμό των Αλβανών στην ελληνική πρωτεύουσα. Τα συμπεράσματα που καταλήγει είναι τα εξής. Πρώτον, δεν παρατηρούνται ιδιαίτερα υψηλές συγκεντρώσεις Αλβανών σε συγκεκριμένες περιοχές της πόλης. Δεύτερον επιβεβαιώνεται η διεθνώς παρατηρούμενη προτίμηση των μεταναστών για κεντρικές περιοχές αλλά και για κατοικίες χαμηλότερης ποιότητας και μισθώματος. Τρίτον, οι παράγοντες που επηρεάζουν τη χωροθέτηση των Αλβανών στην Αθήνα είναι κατά βάση οικονομικοί και έχουν σχέση με την αγορά κατοικίας.

Λέξεις κλειδιά: χωρικός διαχωρισμός, Αθήνα, Αλβανοί, ανομοιομορφία, απομόνωση.

1. Εισαγωγή

Τα τελευταία είκοσι περίπου χρόνια η Ελλάδα έχει δεχθεί σημαντικό αριθμό μεταναστών. Σχεδόν οι μισοί από αυτούς ζουν στη περιοχή της πρωτεύουσας, από τους οποίους πάνω από το 60% είναι Αλβανοί. Αν και το ζήτημα της χωροθέτησής τους μέσα στην πόλη και η δημιουργία εθνοτικών θυλάκων έχει απασχολήσει την κοινωνία σε μεγάλο βαθμό, ελάχιστες μελέτες έχουν ασχοληθεί συστηματικά με το αντικείμενο.

Η παρούσα εργασία λοιπόν έρχεται να συνεισφέρει στο θέμα αυτό. Πιο συγκεκριμένα, μελετά το χωρικό διαχωρισμό των Αλβανών στη μητροπολιτική περιοχή των Αθηνών, όπως αυτός εκφράζεται από τις διαστάσεις της συγκέντρωσης και της απομόνωσης. Στόχος είναι να προσδιοριστούν οι περιοχές με το μεγαλύτερο βαθμό ανομοιομορφίας και απομόνωσης. Επιπλέον, γίνεται μια προσπάθεια προσδιορισμού των χαρακτηριστικών που συμβάλλουν στη διαμόρφωση του εν λόγω προτύπου.

Η εργασία είναι δομημένη όπως εξής. Η επόμενη ενότητα παρουσιάζει συνοπτικά την έννοια του διαχωρισμού και τους παράγοντες που τον επηρεάζουν. Τα πρότυπα χωροθέτησης των

μεταναστών στην Αθήνα και οι πιθανοί λόγοι που τα δημιουργούν αναφέρονται στην ενότητα 3. Στις ενότητες 4 και 5 παρουσιάζονται η μεθοδολογία της έρευνας και τα ευρήματα που προκύπτουν αντίστοιχα. Τέλος, επισημαίνονται κάποια βασικά συμπεράσματα που απορρέουν.

2. Χωρικός διαχωρισμός

Ο χωρικός, οικιστικός, ή απλά, διαχωρισμός (segregation) είναι η κατάσταση ή η διαδικασία με την οποία διαφορετικές ομάδες ανθρώπων (οριζόμενες με διάφορα κριτήρια, π.χ. φυλετικά, κοινωνικά, κτλ.) εγκαθίστανται σε διαφορετικές οικιστικές περιοχές και ζουν χωριστά η μια από την άλλη (Massey & Denton 1988). Οι παράγοντες που καθορίζουν την συμπεριφορά χωροθέτησης και την απορρέουσα χωρική κατανομή μπορούν να ενταχθούν σε δύο κατηγορίες: τους πολιτισμικούς και τους οικονομικούς (Αρβανιτίδης & Σκούρας, 2011). Σύμφωνα με τους πρώτους, οι μετανάστες έχουν την τάση να εγκαθίστανται ο ένας κοντά στον άλλο, σε μία προσπάθεια αφενός να καρπωθούν τα οφέλη αυξημένης πληροφόρησης που προκύπτουν από τα κοινωνικά δίκτυα που αναπτύσσονται, και αφετέρου να διατηρήσουν τα ιδιαίτερα στοιχεία της πολιτισμικής τους ταυτότητας (κυρίως γλώσσα και θρησκεία). Από την άλλη πλευρά, η οικονομική αιτιολόγηση δίνει έμφαση στη λειτουργία των αγορών εργασίας και κατοικίας, υποστηρίζοντας ότι οι νεοεισερχόμενοι τείνουν να συγκεντρώνονται σε περιοχές υψηλής προσβασιμότητας ή/και σε περιοχές με φθινό οικιστικό απόθεμα, λόγω της δεινής οικονομικής τους κατάστασης αλλά και της μειωμένης πρόσβασής τους στις χρηματοπιστωτικές αγορές (κυρίως στεγαστικών δανείων) της χώρας υποδοχής.

Τα πρότυπα χωροθέτησης που τελικά θα προκύψουν, διαμορφώνονται από το συνδυασμό τόσο της σχετικής έντασης όσο και της χρονικής αλληλουχίας με την οποία θα εκδηλωθούν οι επιδράσεις της καθεμίας από τις προαναφερθείσες κατηγορίες παραγόντων. Γενικεύοντας, μπορούμε να επισημάνουμε ότι οι οικονομικές αιτίες οδηγούν στην αρχική συγκέντρωση των μεταναστών ενώ στη συνέχεια, όσο ο βαθμός ενσωμάτωσης (acculturation) και η οικονομική κατάστασή τους βελτιώνεται, παρατηρείται μία τάση διασποράς στις διάφορες περιοχές των πόλεων. Αντιθέτως οι πολιτισμικές αιτίες έχουν σαν αποτέλεσμα τη χρονικά εμμένουσα συγκέντρωση των μεταναστών σε συγκεκριμένες περιοχές σε μία προσπάθεια διατήρησης των πολιτιστικών προτύπων των χωρών προέλευσης.

3. Χωροθέτηση των μεταναστών στην Αθήνα

Αναφορικά με τα πρότυπα χωροθέτησης των μεταναστών στην πρωτεύουσα έχει επισημανθεί (Ψημμένος, 1998, Baldwin-Edwards, 2005, Maloutas, 2007, Αρβανιτίδης και Σκούρας, 2009) μια τάση εγκατάστασης στην ευρύτερη περιοχή του κέντρου καθώς και σε άλλες περιοχές οι οποίες χαρακτηρίζονται από χαμηλής ποιότητας οικιστικό απόθεμα. Για την εξήγηση της συμπεριφοράς αυτής έχουν προταθεί τρεις λόγοι. Ο πρώτος εστιάζει σε οικονομικά χαρακτηριστικά και υποστηρίζει ότι οι μετανάστες ακολουθούν το προαναφερθέν πρότυπο χωροθέτησης λόγω της χαμηλής τιμής και υψηλής διαθεσιμότητας κατοικιών στις εν λόγω περιοχές. Ο δεύτερος δίνει έμφαση σε πολιτισμικούς παράγοντες επισημαίνοντας ότι οι νεοεισερχόμενοι κατευθύνονται σε περιοχές όπου ήδη κατοικούνται από ομοεθνούς τους επειδή σε αυτές έχουν αναπτυχθεί σημαντικά κοινωνικά-πολιτισμικά δίκτυα τα οποία τους παρέχουν τόσο συναισθηματική και οικονομική υποστήριξη όσο και σημαντική πληροφόρηση σχετικά με τις υπάρχουσες ευκαιρίες (απασχόλησης, κατοικίας, κ.α.) και τους τυπικούς και άτυπους θεσμούς της χώρας. Τέλος ο τρίτος επισημαίνει ότι η χωρική συγκέντρωση των μεταναστών στις συγκεκριμένες περιοχές εντείνεται λόγω της ξενοφοβίας και της έλλειψης ανεκτικότητας των γηγενών.

4. Μεθοδολογία

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη της χωροθέτησης των Αλβανών στη μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας και η αποτίμηση του χωρικού τους διαχωρισμού. Η εργασία χρησιμοποιεί πληθυσμιακά στοιχεία σε επίπεδο απογραφικού τομέα¹ από την τελευταία διαθέσιμη απογραφή (του 2001), ενώ η μονάδα χωρικής ανάλυσης είναι ο Δήμος.

Για την ανάλυση του χωρικού διαχωρισμού η εργασία χρησιμοποιεί δύο κλασικούς δείκτες: το Δείκτη Ανομοιογένειας D και το Δείκτη Απομόνωσης I (Massey & Denton 1988). Ο D αποτιμά τον τρόπο που μια πληθυσμιακή ομάδα κατανέμεται στο χώρο μετρώντας το βαθμό συγκέντρωσής της σε μια περιοχή, ενώ ο I την πιθανότητα αλληλεπίδρασης μεταξύ πληθυσμιακών ομάδων, μετρώντας το βαθμό που τα μέλη της εξεταζόμενης ομάδας έχουν την τάση να παραμένουν απομονωμένοι από τον υπόλοιπο πληθυσμό.

Οι D και I υπολογίζονται σύμφωνα με τους τύπους:

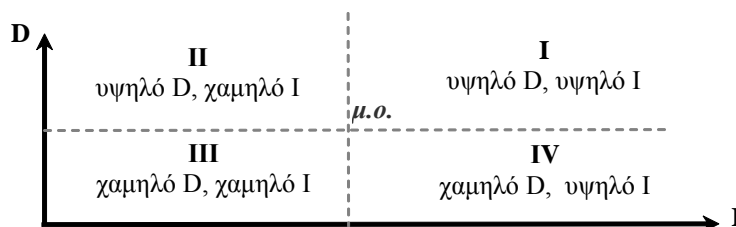
$$D = \frac{1}{2} \sum_{i=1}^n \left| \frac{A_i}{A} - \frac{E_i}{E} \right|, \quad I = \sum_{i=1}^n \frac{A_i}{A} \cdot \frac{A_i}{(A + E)_i},$$

¹ Αντιστοιχεί συνήθως σε ένα οικοδομικό τετράγωνο και αναλογεί περίπου σε 700 άτομα

όπου τα A και E αναφέρονται στον αριθμό των Αλβανών και γηγενών στον απογραφικό τομέα i ή σε ολόκληρο τον εξεταζόμενο Δήμο αντίστοιχα. Οι δείκτες λαμβάνουν τιμές από 0 έως 1, με το 0 να δηλώνει την ανυπαρξία του φαινομένου (συγκέντρωση ή απομόνωση) και το 1 την ύπαρξή του στο μέγιστο βαθμό.

Επιπλέον η εργασία χρησιμοποιεί το σύστημα αναφοράς των Αρβανιτίδη & Σκούρα (2011) για να παρουσιάσει μια συνολικότερη εικόνα του χωρικού διαχωρισμού συνδυάζοντας τις δυο διαστάσεις του, συγκέντρωση και απομόνωση (Σχήμα 1). Έτσι οι εξεταζόμενες περιοχές ταξινομούνται σε 4 ομάδες αναφορικά με το μέσο όρο ανομοιογένειας και απομόνωσης που εμφανίζει η περιοχή: υψηλότερης συγκέντρωσης και υψηλότερης απομόνωσης (τεταρτημόριο I), υψηλότερης συγκέντρωσης αλλά χαμηλότερης απομόνωσης (τεταρτημόριο II), χαμηλότερης συγκέντρωσης και χαμηλότερης απομόνωσης (τεταρτημόριο III), και χαμηλότερης συγκέντρωσης αλλά υψηλότερης απομόνωσης (τεταρτημόριο IV).

Σχήμα 1. Διάγραμμα ανομοιογένειας και απομόνωσης

Τέλος η εργασία προσπαθεί να προσδιορίσει (με χρήση οικονομετρικής ανάλυσης) ποια χαρακτηριστικά επηρεάζουν τη διαμόρφωση του εν λόγω χωρικού προτύπου στην Αθήνα. Ειδικότερα εξετάζει το βαθμό που τόσο χαρακτηριστικά της περιοχής (όπως ποιότητα γειτονιάς, ποιότητα κατοικίας και προσβασιμότητα) αλλά των ίδιων των μεταναστών (όπως κοινωνικό/μορφωτικό επίπεδο και θρησκευτικά/πολιτισμικά δίκτυα) συμβάλλουν στη συγκέντρωση των Αλβανών στους διάφορους Δήμους της Αθήνας (βαθμός ανομοιογένειας). Οι μεταβλητές που χρησιμοποιούνται περιγράφονται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1. Μεταβλητές υποδείγματος

Όνομα	Περιγραφή	Πηγή	Χαρακτηριστικό
D (εξαρτ.)	δείκτης ανομοιογένειας		βαθμός συγκέντρωσης
income	μέσο δηλωθέν οικογενειακό εισόδημα	ΚΕΠΥΟ	ποιότητα γειτονιάς
rent	μέσο δηλωθέν ενοίκιο α' κατοικίας	ΚΕΠΥΟ	ποιότητα κατοικίας
RI	αξία ενοικίου (ενοίκιο/εισόδημα)		ποιότητα κατοικίας

old70	αριθμός κατοικιών πριν '70	ΕΛΣΤΑΤ	ποιότητα κατοικίας
bus	διερχόμενες γραμμές αστικού λεωφορείου	ΟΑΣΑ	προσβασιμότητα
master	αριθμός Αλβανών με μεταπτυχιακό	ΕΚΚΕ	μορφωτικό επίπεδο
msq	αριθμός τζαμιών	Λινάρδου, 2009	θρησκευτικά δίκτυα

Όσον αφορά συγκεκριμένα την RI, είναι μια κατασκευασμένη μεταβλητή (προσδιορίζεται ως το μέσο ενοίκιο προς το μέσο εισόδημα της περιοχής) που εκφράζει το κόστος κατοικίας για περιοχές ίδιας ποιότητας, ή αλλιώς την αξία των χρημάτων (value for money) που δαπανά ένας ενοικιαστής. Ουσιαστικά, αυτή η μεταβλητή προσπαθεί να διερευνήσει κατά πόσο η χωροθέτηση των Αλβανών επηρεάζεται όχι μόνο από το κόστος ενοικίου αλλά από την ποιότητα της περιοχής που διαμορφώνεται το συγκεκριμένο ενοίκιο.

4. Ανάλυση

Οι τιμές των D και I ανά Δήμο της Αθήνας παρουσιάζονται στον Πίνακα 2. Γενικά παρατηρούμε μικρές τιμές τόσο συγκέντρωσης όσο και απομόνωσης των Αλβανών στην πόλη, αν και διαφαίνεται μια προτίμηση για την περιοχή του κέντρου. Ειδικότερα, υψηλότερη συγκέντρωση παρουσιάζει ο δήμος Αθηναίων (0.100) και ακολουθούν οι δήμοι Βύρωνος² (0.011) Πειραιά (0.009), Περιστερίου (0.009), Νίκαιας (0.007), Χαλανδρίου (0.007), Καλλιθέας (0.007), Αχαρνών (0.006), Αμαρουσίου (0.006), Νέας Σμύρνης (0.006), Ηλιούπολης (0.006) Γλυφάδας (0.005), Κορυδαλλού (0.005), Κερατσινίου (0.005) και Παλαιού Φαλήρου (0.005). Αντίστοιχα, υψηλότερο διαχωρισμό των Αλβανών βλέπουμε στο δήμο Αθηναίων (0.042) και μικρότερο στους δήμους Πειραιά (0.003), Βύρωνος (0.002), Αρτέμιδος (0.002), Ασπρόπυργου (0.002), Νέας Ιωνίας (0.002), Περιστερίου (0.002), Νέων Λιοσίων (0.001), Αγ. Στεφάνου (0.001), Κρωπίας (0.001), Νίκαιας (0.001), Καλλιθέας (0.001), Δάφνης (0.001), Χαλανδρίου (0.001) και Μεγάρων (0.001).

² Πιθανά λόγω ύπαρξης πληθώρας φτηνών ξενοδοχείων και χώρων υποδοχής των νεοεισερχομένων.

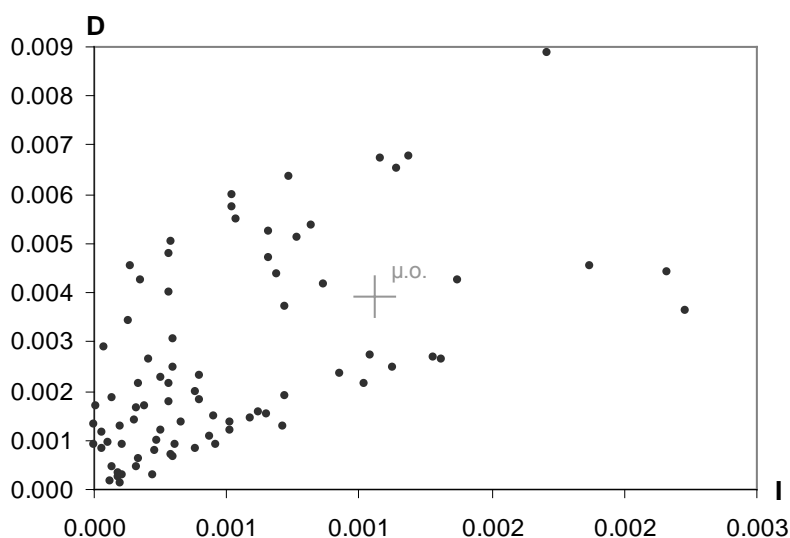
Πίνακας 2. Δείκτης ανομοιομορφίας (D) και απομόνωσης (I) των Αλβανών

ΔΗΜΟΣ	D	I	ΔΗΜΟΣ	D	I
Αθηνών	0.100	0.042	Κερασινού	0.005	0.001
Αγ. Βαρβάρας	0.003	0.000	Κηφισιάς	0.004	0.000
Αγ. Παρασκευής	0.005	0.000	Κορυδαλλού	0.005	0.001
Αγ. Δημητρίου	0.004	0.001	Κρωπίας	0.003	0.001
Αγ. Ιωάννου Ρέντη	0.001	0.000	Λαυρεωτικής	0.001	0.000
Αγ. Στεφάνου	0.003	0.001	Λυκόβρυσης	0.000	0.000
Αγ. Αναργύρων	0.002	0.001	Μάνδρας	0.001	0.000
Αιγάλεω	0.005	0.001	Μαραθώνα	0.001	0.000
Αλίμου	0.003	0.000	Μαρκόπουλου Μεσογ.	0.001	0.001
Αμαρούσιου	0.006	0.001	Μεγαρέων	0.003	0.001
Αμπελακίων	0.000	0.000	Μελισσίων	0.001	0.000
Άνω Λιοσίων	0.002	0.000	Μεταμορφώσεως	0.002	0.000
Αργυρούπολης	0.002	0.000	Μοσχάτου	0.002	0.000
Αρτέμιδας	0.004	0.002	Ν. Ερυθραίας	0.001	0.000
Ασπρόπυργου	0.004	0.002	Ν. Ιωνίας	0.005	0.002
Αυλώνας	0.001	0.000	Ν. Μάκρης	0.002	0.001
Αχαρνών	0.006	0.001	Ν. Περάμου	0.000	0.000
Βάρης	0.001	0.001	Ν. Σμύρνης	0.006	0.001
Βιλίων	0.000	0.000	Ν. Φιλαδέλφειας	0.001	0.000
Βούλας	0.002	0.000	Ν. Χαλκηδόνας	0.001	0.000
Βουλιαγμένης	0.001	0.000	Ν. Ψυχικού	0.001	0.000
Βριλησίων	0.003	0.000	Νίκαιας	0.007	0.001
Βύρωνος	0.011	0.002	Παιανίας	0.001	0.000
Γαλατσίου	0.004	0.001	Παλαιού Φαλήρου	0.005	0.000
Γέρακα	0.001	0.000	Παλλήνης	0.001	0.001
Γλυκών Νερών	0.000	0.000	Παπάγου	0.002	0.000
Γλυφάδας	0.005	0.001	Πειραιώς	0.009	0.003
Δάφνης	0.002	0.001	Περάματος	0.002	0.000
Δραπετσώνας	0.001	0.000	Περιστερίου	0.009	0.002
Ελευσίνιας	0.002	0.000	Πετρούπολης	0.005	0.000
Ελληνικού	0.001	0.000	Πεύκης	0.002	0.000
Ερυθρών	0.000	0.000	Ραφήνας	0.002	0.001
Ζεφυρίου	0.001	0.000	Σαλαμίνας	0.002	0.000
Ζωγράφου	0.004	0.001	Σπάτων-Λούτσας	0.001	0.001
Ηλιούπολης	0.006	0.001	Ταύρου	0.001	0.000
Ηρακλείου	0.003	0.000	Υμηττού	0.000	0.000
Ίλιου (Ν. Λιοσίων)	0.004	0.001	Φιλοθέης	0.001	0.000
Καισαριανής	0.002	0.001	Φύλης	0.000	0.000
Καλλιθέας	0.007	0.001	Χαϊδαρίου	0.004	0.000
Καλυβίων Θορικού	0.002	0.001	Χαλανδρίου	0.007	0.001
Καματερού	0.002	0.000	Χολαργού	0.002	0.000
Κερατέας	0.002	0.000	Ψυχικού	0.001	0.000

Το συνδυαστικό διάγραμμα ανομοιογένειας και απομόνωσης (Σχήμα 2) ταξινομεί τους δήμους σε 4 ομάδες. Υψηλότερη (σχετικά με το μέσο όρο) συγκέντρωση και απομόνωση παρουσιάζουν οι Αλβανοί στους Δήμους Αθηνών, Βύρωνος, Πειραιά, Περιστερίου, Νίκαιας, Χαλανδρίου,

Καλλιθέας, Ασπρόπυργου, Νέας Ιωνίας και Νέων Λιοσίων (τεταρτημόριο Ι). Υψηλότερο σχετικά ποσοστό Αλβανών (δηλ. συγκέντρωση) με μικρότερη απομόνωση (τεταρτημόριο ΙΙ) βλέπουμε τους δήμους Αχαρνών, Αμαρουσίου, Νέας Σμύρνης, Ηλιούπολης, Παλαιού Φαλήρου, Κορυδαλλού, Γλυφάδας, Αγ. Παρασκευής, Πετρούπολης, Κερατσινίου, Χαϊδαρίου, Αιγάλεω, Κηφισιάς, Αγ. Δημητρίου και Ζωγράφου. Αντίστοιχα υψηλότερη απομόνωση αλλά μικρότερο ποσοστό Αλβανών έχουμε στους δήμους Αγ. Στεφάνου, Δάφνης, Αρτέμιδας, και Κρωπίας. Οι υπόλοιποι δήμοι παρουσιάζουν συγκέντρωση και απομόνωση μικρότερες του μέσου όρου της περιοχής.

Σχήμα 2. Δυσδιάστατο σύστημα δεικτών για την ομάδα των Αλβανών

Τέλος εξετάζουμε οικονομετρικά ποια χαρακτηριστικά συμβάλουν σημαντικά στη συγκέντρωση των Αλβανών στις εν λόγω περιοχές. Το βέλτιστο υπόδειγμα που καταλήγουμε είναι ημιλογαριθμικής μορφής (διορθώνει προβλήματα κανονικότητας) και έχει την εξής μορφή: $\ln D = c + b_1 \cdot RI + b_2 \cdot \text{income} + b_3 \cdot \text{bus} + b_4 \cdot \text{master} + b_5 \cdot \text{old70} + b_6 \cdot \text{msq} + e_t$. Ο Πίνακας 3 παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά του υποδείγματος.

Παρατηρούμε ότι στατιστικά σημαντικές μεταβλητές είναι η RI, η old70 και η msq. Η πρώτη δηλώνει ότι ο διαχωρισμός των Αλβανών αυξάνεται όσο μειώνεται το ενοίκιο για περιοχές ίδιας ποιότητας. Δηλαδή σε δήμους ίδιας ποιότητας οι Αλβανοί συγκεντρώνονται σε περιοχές με φθηνότερο μίσθωμα. Με ενδιαφέρον παρατηρούμε ότι το ενοίκιο αυτό καθαυτό δεν παίζει σημαντικό ρόλο στη χωροθέτηση αλλά η σχέση τιμής-ποιότητας, δηλ. για ίδιο ενοίκιο

επιλέγονται περιοχές καλύτερης ποιότητας. Η δεύτερη μεταβλητή δηλώνει μια μικρή (αλλά στατιστικά σημαντική) προτίμηση των Αλβανών για παλαιότερες του 1970 κατοικίες. Τέλος η τρίτη στατιστικά σημαντική μεταβλητή δηλώνει ότι η ύπαρξη τζαμιών σε μια περιοχή έχει αρνητική επίδραση στη συγκέντρωση, κάτι που πιθανά οφείλεται στο γεγονός ότι μεγάλο τμήμα των Αλβανών μεταναστών είναι χριστιανοί (π.χ. Βόρειο-Ηπειρώτες) ή τουλάχιστον προτιμούν να διαφοροποιηθούν οικιστικά από τις μουσουλμανικές μειονότητες.

Πίνακας 3. Υπόδειγμα χωρικού διαχωρισμού Αλβανών

<i>Μεταβλητή</i>	<i>Συντελεστής (t-stat)</i>
c	-6.925 (-34.15)
RI	-19.246 (-2.30)
income	-1.10E-06 (0.69)
bus	0.014 (1.31)
master	0.033 (0.72)
old70	3.71E-05 (6.21)
msq	-0.760 (-6.31)
R sq = 0 .656,	
R sq adj = 0.631,	
F = 26.371 (P=0.00)	

Όσον αφορά στις υπόλοιπες μεταβλητές επισημαίνουμε ότι δεν είναι στατιστικά σημαντικές. Ωστόσο, τα πρόσημά τους δείχνουν να εντείνεται η συγκέντρωση των Αλβανών με την αύξηση της προσβασιμότητας, με τη μείωση του εισοδήματος της περιοχής, και την βελτίωση του μορφωτικού τους επιπέδου (και πιθανά της κοινωνικής τους θέσης).

5. Συμπεράσματα

Αν και το ζήτημα της χωροθέτησης των μεταναστών στις επιμέρους περιοχές της πρωτεύουσας (και η πιθανή δημιουργία εθνοτικών θυλάκων) έχει απασχολήσει την κοινωνία σε μεγάλο βαθμό, ελάχιστες μελέτες έχουν ασχοληθεί συστηματικά με το αντικείμενο. Η παρούσα εργασία, έρχεται να συνεισφέρει στο θέμα αυτό διερευνώντας το χωρικό διαχωρισμό των Αλβανών στην μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας και τους παράγοντες που συμβάλουν στο παραγόμενο πρότυπο. Τα συμπεράσματα που καταλήγει (χρησιμοποιώντας στοιχεία της απογραφής του 2001) είναι τα εξής. Πρώτον, δεν παρατηρούνται ιδιαίτερα υψηλές συγκεντρώσεων Αλβανών σε συγκεκριμένες περιοχές της πόλης. Δεύτερον επιβεβαιώνεται η διεθνώς παρατηρούμενη προτίμηση των μεταναστών για κεντρικές περιοχές αλλά και κατοικίες χαμηλότερης ποιότητας και μισθώματος. Τρίτον, οι παράγοντες που επηρεάζουν τη χωροθέτηση των Αλβανών στην Αθήνα είναι κατά βάση οικονομικοί και έχουν σχέση με την αγορά κατοικίας.

Βιβλιογραφία

- Baldwin-Edwards, M. (2005). *The Integration of Immigrants in Athens: Developing Indicators and Statistical Measures*, Mediterranean Migration Observatory and Panteion University, Athens.
- Maloutas T. (2007). Segregation, Social Polarization and Immigration in Athens during the 1990s: Theoretical Expectations and Contextual Difference, *International Journal of Urban and Regional Research* 31(4), pp. 733-758.
- Massey, D.S. & Denton, N.A. (1988). The Dimensions of Residential Segregation, *Social Forces*. 67, pp. 281-315.
- Αρβανιτίδης, Π. & Σκούρας, Δ. (2009). Μετανάστες και Πρότυπα Χωροθέτησής τους στο Π.Σ. Αθηνών, *Αγορά Χωρίς Σύνορα* 14, pp. 32-54.
- Αρβανιτίδης, Π. & Σκούρας, Δ. (2011). Χωρικά Πρότυπα Συμπεριφοράς Μεταναστών στις Ελληνικές Πόλεις Μεσαίου Μεγέθους: η Περίπτωση του Βόλου, Στο: Ψυχάρης Γ. και Φώτης Γ. (επ.), *Αστική Ανάπτυξη στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση: Τάσεις και Προοπτικές*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Διεθνής Εταιρεία Περιφερειακής Επιστήμης, σελ. 113-130.
- Λινάρδου, Γ. (2009). Τα 26 κρυφά τζαμιά των Αθηνών, *Ελευθεροτυπία* 31 Μαΐου 2009 <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=49635>.
- Ψημμένος, Ι. (1998). Δημιουργώντας χώρους κοινωνικού αποκλεισμού: Η περίπτωση των Αλβανών ανεπίσημων μεταναστών στο κέντρο της Αθήνας, Στο: Κασιμάτη, Κ. (επ.) *Κοινωνικός Αποκλεισμός: Η Ελληνική Εμπειρία*, Gutenberg, Αθήνα, σελ. 221-273.